

[Xiyabaninin xlar; ran v Azrbaycann iftixar sndi](#)

eyx Mhmmd Xiyabaninin mbarizlri haqda aradrma aparann tbrizli tarixnas Camalpur onun mbariz meydanna tqdim etdiyi mdni faliyytlrindn sz aaraq deyir: "eyx qiyamnn balancda ". "Tcddd" qzetinin apdan xmasna tbbs gstrdi

AranNews – ran v Azrbaycann siyasi tarixi çox mürkkb v eyni halda tarixin n irin shiflrindn saylr. Yadlarn ölknin parçalamaq üçün tlalar, hökumtlrin tautdan asll, rann müxtlif bölglrinin xalqlarinn, xüsusil d Azrbaycan halisinin müqavimti ibrtli hekaylr yaratmdr. Sttarxan v Baqirxan kimi dilavr srkrdlr, eyx Mhmmd .Xiyabani kimi mübarizlr bu ölknin qaranlq tarixin iq saçrlar sentyabr 1920-ci il Azrbaycan soyundan el bir insan hid oldu ki, öz 13 srinin parlamentinin Rusiya çarlnn ultimatumu qarında tk sin grdiyi xs idi. O, sonralar Vüsuqüddövlnin rüsvayç müqavilsi qarında dayand, bu müqavily qar Azadistan (azadlqsevnn) dövltini tsis etdi. Qacar hökumtinin ba naziri v digr iki naziri bu müqavily gör 400 min tümn rüvt almdlar. Müqavilnin icra olaca surtd ran ngiltrnin himaysi altna düürdü v rann bütün dövlt v ordu ilri ingilis .müavirlrinin nzartin keçirdi hid Xiyabani Tbrizd balad qiyamnn vvlind etdiyi çxda deyir: “Azrbaycan rann ayrılmaz parçasdr. Azadlqsevrlr el bir hökumt qar qiyama qalxblar ki, o hökumt yadlara arxalanaraq rann hr yerind zülmkar v mürtce bir rejim yaratmaq istyirdi. Hr qiymt ;olursa-olsun, ran azad etmliyik.” Tbrizli tarixçi professor Mikayl Camalpur eyx Mhmmd Xiyabani bard :“Anac” müxbirin deyir eyx Mhmmd Xiyabani azrbaycanl v tbrizli qhrmandr. Onun qiyamnn mqsdı ran .xalqnn azadlqsevrlilik hrkatn qorumaq idi **Tcddüd qzeti, hid Xiyabaninin mdni mübarizsinin balanc** Camalpur deyir: eyx Mhmmd Xiyabani Mrutnin qzl dövründ gözüaçq v mübariz qüvvlrl daxili zülm qüvvlrin qar mübarizd htta glck nsillri d ruhlancaraq addmlar atd. Onun smrli addmlar srasnda mdni faliyytlr iar etmk olar. Xiyabani “Tcddüd” qzetini nrin tbbüs göstrdi, .müxtlif digr mdni faliyytlr hyata keçirdi Ouml;zü böyük mütffkir ruhani olan eyx Mhmmd& Xiyabaninin dövründ onun vasitsil bir sra regional laqlr quruldu. Nümun kimi Tiflis v ölknin digr yaltlri il laq yaranmasna iar etmk .olar **eyx Mhmmd Xiyabaninin qiyamnn dini v milli mahiyyti**

Tarix¸i hid Xiyabaninin rann razi

:bütövlüyünü qorumasna da toxunaraq deyir
eyx Mhmmd Xiyabaninin rhrliyi il nr olunan “Tcddüd”
qzetinin sas v tannma hisssind “Azrbaycan rann ayrılmaz
hisssidir” cümlsi drc olmodu. Hal-hazrda bu qzet ölknin v
Tbrizin kitabxanalarnda saxlanlr. Bu addm eyx Mhmmd Xiyabaninin milli v iranl
.kimliyini göstrir

Separat¸lar qarında Xiyabaninin ayql

Tarixünas deyir: Ötn onulliklrd bzilri eyx Mhmmd Xiyabaninin qiyam
haqda übh yaradaraq onun Azrbaycan ayрмаq niyytind olduunu deyirlr.
Azca diqqt etdikd araya atlan übhnin mlumatszldan irli glidiyi üz
¸xr. Çünki eyx ¸ar Rusiyasnn dümn¸ilik
hrktin gör, bu mntqnin adn dyidi v bu tutarl addm ölknin
.par¸alamaq v Azrbaycan randan ayрмаq istynlr qar idi
Professor vurulayb: hid Xiyabaninin tmlini qoyduu yol istismar v zülm qar
mdni v mli mübarizdir. stismar v zülm qar mdni mübariznin
sasn ilk df bu böyük mübariz qoydu v onu hyata
.ke¸irdi

Mrut dövründ ba vermi qiyamlar

:Tarixünas hmin dövrd ba vern bir sra qiyamlara iar edrk deyir
eyx Mhmmd Xiyabaninin sri ran xalqnn qzl oyan dövrü idi. Mrut
dövründ ngiltr v Rusiyann beynlxalq v regional hrktlrin ahidik. Ona
gör d ran xalq daxili zülm v xarici imperializm kimi
böyük probleml üzmidi. Ölknin imalda ruslarn
hüzuruna diqqt etmkl, Mirz Ki¸ik xan imalda ¸ar Rusiyas il
mübariz edirdi. Azrbaycan mntqsind is eyx Mhmmd Xiyabani
mübariz idi. Demk olar ki, bütün bu mübarizlr Qacar
zülmü v beynlxalq imperializm qar ortaql mübariz
.¸r¸iv sind baxmaq olar

Xiyabaninin ¸lar, ran v Azrbaycann iftixar sndi

M. Camalpur eyx Mhmmd Xiyabaninin xalqn vkili olduu bard d mlumat verrk
:deyir

eyx Mhmmd Xiyabani Milli ura Mclisind xalqn tmsil¸isi olduu vaxt odu v
oyadc ¸lar edirdi. Bu onun tmsil¸ilik vzifsi v xalqn tlblrini
¸atdrmaqdan irli glirdi. Mümkün deyil ki, bir tdqiqat¸
eyx Mhmmd Xiyabaninin qiyamn aradrsn, lakin bu azrbaycanl mübarizin
¸xlarnn yanndan asanqla ötsün. Onun daxili zülm, rus
.¸arl v ngiltr leyhin ¸lar ran v Azrbaycann iftixar sndidir

Xalq tmsil¸iliyinin örnlri v milli maraqlar qoruyanlar

:Tarixünas sonda deyir

eyx Mhmmd Xiyabaninin faliyyti xalq tmsil¸isini ayrd etmyin meyardr.
Çünki Mclis nümayndsi ölknin v xalqn milli maraqlarn
qorumaldr, mühafizkarlq v digr alverlrl sazi etmmlidir. randa Mclisin
müxtilif dövrlri boyu el tmsil¸ilr olmodur ki, onlar meyar kimi
tannrlar. Müdrris, Rzaxan Phlvi il mübariz aparan meyar bir
tmsil¸idi. Ona gör d Mclis tmsil¸isi xalqn v slam dininin
maraqlarn qorumaldr. Hazrk dövrd bu vzif slam nqilabnn keyind
.dayanmaqda xülaslnir

Mnb: Anac